

RIKSADVOKATEN

Forsvarsdepartementet
pb. 8126 dep.
0032 OSLO

DERES REF.:
2017/370

VÅR REF.:
2017/00352-002 IWI/ggr
550

DATO:
25.04.2017

HØRINGSSVAR – FORSLAG TIL FORSKRIFT OM UNDERSØKELSER AV ULYKKER OG HENDELSER I FORSVARET

Det vises til departementets høringsbrev av 20. februar d.å. Det fremgår av nevnte høringsbrev at forslaget til forskrift sammen med forsvarsundersøkelsesloven skal legge til rette for å opprette et nytt profesjonelt og tillitsskapende regime for undersøkelser av ulykker og hendelser i Forsvaret. Som anført i vårt høringssvar til forsvarsundersøkelsesloven finner riksadvokaten det positivt at Forsvaret, som en viktig samfunnsaktør med utfordrende oppgaver, har gode og hensiktsmessige rutiner for undersøkelser av alvorlige hendelser og ulykker og gjennom dette søker å forbedre virksomhetens sikkerhet.

Forsvarets undersøkelser skal foregå uavhengig av eventuell etterforsking eller andre undersøkelser, og har ikke til formål å avdekke sivilrettslige eller strafferettslig ansvar jf. forsvarsundersøkelsesloven § 5. Det følger av påtaleinstruksen § 7-4 femte ledd at politi og påtalemyndighet ved brann eller ulykker som har voldt alvorlig personskade eller betydelige ødeleggelser av eiendom, skal foreta etterforsking om årsaken til hendelsen selv om det ikke er mistanke om straffbare forhold. Ved ulykker som skal etterforskes av en fast eller særskilt oppnevnt kommisjon eller annen myndighet kan det foretas etterforsking i den utstrekning påtalemyndigheten finner grunn til dette *eller* straffeprosessloven § 224 tilsier at det bør igangsettes etterforsking, dvs. når det som følge av anmeldelse eller andre omstendigheter er rimelig grunn til å undersøke om det er skjedd en straffbar handling. Avgjørelsen av om det skal igangsettes etterforsking vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Som utgangspunkt vil det være grunn til å iverksette etterforsking ved alvorlige ulykker med død eller personskade til følge og/eller der det er grunn til å undersøke om noen forsettlig eller grovt uaktsomhet har satt seg ut over gjeldende regelverk eller gjort seg skyldig i grov uaktsomhet mv. Det må således legges til grunn at det i en del tilfeller må gjennomføres politietterforsking av den samme hendelse eller ulykke som Forsvaret i henhold til forsvarsundersøkelsesloven skal undersøke. Der politiet igangsetter etterforsking skal eventuelt undersøkelsesmyndigheten varsles, jf. påtaleinstruksen § 7-4 femte ledd.

Politi og påtalemyndighetens informasjonsinnhenting i en straffesak er regulert av straffeprosessloven og øvrig regelverk innen strafferettens område, og kan derfor ikke uten videre basere seg på den informasjon som Forsvarets undersøkelsesmyndighet eventuelt innhenter om samme ulykke eller hendelse. Siden Forsvarets undersøkelser og politiets etterforskning har ulikt formål vil behovet for informasjon være ulikt, og taushetspliktreglene knyttet til Forsvarets undersøkelser vil videre sette begrensninger mht. til hvilke opplysninger som kan formidles fra Forsvaret til politiet, jf. forsvarsundersøkelsesloven § 19. Der politiet igangsetter etterforskning må det derfor legges til grunn at denne i det vesentlige må være selvstendig og at den ofte vil måtte foregå parallelt med Forsvarets undersøkelser. Etterforskningens omfang og kompleksitet vil variere, men vil som hovedregel blir foretatt av lokalt politidistrikt, eventuell med bistand fra Kripas og sakkyndige utenfor etaten.

Riksadvokaten vil understreke at man legger til grunn at både Forsvaret og politi og påtalemyndighet vil tilstrebe et godt og nært samarbeid, hvor det utvises respekt for hverandres roller og ansvar. Når det ut fra forskjellige målsettinger og til dels med ulike midler skal foretas samtidige undersøkelser rettet mot de samme bevismidler, kan det imidlertid, som påpekt i vårt høringsbrev til forsvarsundersøkelsesloven, oppstå et kompetanse- og harmoniseringsspørsmål mellom de ulike myndighetene og de ulike regelverk i forhold til bevisinnhenting, herunder beslag av bevismidler mv. Riksadvokaten og Generaladvokaten anførte begge i sine høringsuttalelser til forsvarsundersøkelsesloven at det burde fremgå av loven at den strafferettslige etterforskningen og de straffeprosessuelle regler om bevisinnhenting har forrang for undersøkelsesmyndighetens undersøkelser og beslag av gjenstander. Forslaget ble ikke fulgt opp i loven og er heller ikke fulgt opp i forslaget til forskrift. I prop. 150 L (2015-2016) punkt 8.3.4 skriver departementet at den nærmere grensdragning mellom undersøkelse og etterforskning bør fremgå av forskrift, mens det i punkt 9.4 anføres at grensdragningen ved uenighet bør avgjøres ut fra den "alminnelige tolkingslære", uten at det utdypes nærmere hva dette innebærer.

Det følger av politi og påtalemyndighetens overordnede samfunnsoppdrag at de har plikt og kompetanse til å forestå etterforskning av mulige straffbare forhold uansett hvor disse er begått eller av hvem. Denne generelle etterforskningsplikten og den kompetanse til bevissikring som følger av straffeprosessloven må som utgangspunkt antas å gå foran politisk og administrativt besluttede undersøkelsesordninger og deres eventuelle rett til å ta gjenstander i besittelse, jf. forsvarsundersøkelsesloven § 10. Dette er blant annet forutsatt ved etterforskning av luftfartsulykker, jf. riksadvokatens rundskriv nr. 1/1992 Del II Etterforskning av luftfartsulykker og hendelser. Her anføres det i punkt IV at det ved uenighet om bevissikring i forhold til undersøkelser etter daværende luftfartslov *"ikke er tvilsom at straffeprosesslovens beslagsregler går foran luftfartsloven § 165 annet ledd."* Det er også verdt å merke seg at straffeprosesslovens beslagsregler som utgangspunkt ikke setter begrensninger mht. til *hvem* bevis kan beslaglegges fra, jf. straffeprosessloven § 203. Det avgjørende etter bestemmelsen er at den *"ting"* som ønskes beslaglagt må *"antas å ha betydning som bevis"*. Bestemmelsen antas således å gi hjemmel for beslag av gjenstander som eventuelle undersøkelsesmyndigheter har tatt i besittelse som ledd i sine undersøkelser. Hensett til foranstående er det riksadvokatens klare oppfatning at politi og påtalemyndighet i strafferettslig etterforskningsøyemed har forrang til innhenting og sikring av bevis. For å skape klarhet og forutsigbarhet samt fremme et godt samarbeidsklima uten unødige diskusjoner i den enkelte sak, er vi fremdeles av den oppfatning at det vil være hensiktsmessig at dette presiseres i det regelverk som regulerer undersøkelsesmyndigheten, og da eksempelvis i forslaget til forskrift § 3 eller § 9.

Det følger av forsvarsundersøkellesloven § 20 at undersøkelsesmyndigheten fortløpende skal underrette relevante tilsyn og myndigheter om forhold som avdekkes i løpet av undersøkelsen. Etter riksadvokatens syn vil det være hensiktsmessig at det klart fremgår av forskriften at politiet *skal* informeres i de tilfeller hvor undersøkelsene tilsier at det kan ha skjedd straffbare forhold. Dette sikrer politiet en mulighet til å vurdere om det er grunnlag for å igangsette etterforsking. Der det allerede er igangsatt etterforsking bør politiet sikres fortløpende informasjon om opplysninger som antas å være av etterforskningsmessig interesse. Etter vår mening er det hensiktsmessig at dette klart fremgår av forskriften.

Knut Erik Sæther
ass. riksadvokat

Ingrid Wirum
kst. statsadvokat